

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

**Sprawozdanie z jubileuszowego koncertu
z okazji 50-lecia „Łejerów” i 35-lecia
Szkoły Podstawowej nr 83 w Poznaniu „Łejery”
pt. „Łejery. Poznańmy się!”
Poznań, Scena Wspólna, 5 października 2025 roku**

5 października 2025 roku społeczność Szkoły Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej „Łejery” w Poznaniu, reprezentowanej przez dyrektora – Karola Sarnę oraz „Stowarzyszenie Łejery”, reprezentowane przez Bogusławę Moszkowicz, zaprosili mieszkańców Poznania na jubileuszowy koncert z okazji 50-lecia powstania dziecięcego teatru gromadnego „Łejery” oraz 35-lecia Szkoły Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej, będącej systemowym rozwiązaniem koncepcji pedagogicznej Jerzego Hamerskiego oraz Elżbiety Drygas. Reżyserem wydarzenia był wieloletni dyrektor Centrum Sztuki Dziecka i szef festiwalu filmów Ale Kino! – Jerzy Moszkowicz, który wraz z założycielem „Łejerów” – Jerzym Hamerskim oraz ze współzałożycielką SP nr 83 – Elżbietą Drygas „wybudowali” Scenę Wspólną – teatr prowadzony przez Szkołę. Należy jednocześnie zaznaczyć, iż Centrum Sztuki Dziecka jest współgospodarzem Sceny Wspólnej, a Stowarzyszenie Łejery, które wspiera SP nr 83 w działaniach edukacyjnych i artystycznych, odegrało dużą rolę w staraniach o teatr dla „Łejerów”.

Na uroczystość zaproszono Władze Miasta, osoby reprezentujące poznańskie środowisko kulturalne oraz naukowe, a także przedstawicieli Wojewódzkiego Kuratorium Oświaty w Poznaniu. Grafikę plakatu oraz biletów i okolicznościowych koszulek, w których na scenie zaprezentowały się dzieci i młodzież uczęszczająca do SP nr 83 zaprojektowała absolwentka Szkoły – Konstancja Rawecka.

Jerzy Hamerski – kawaler Orderu Uśmiechu, laureat wielu nagród i wyróżnień, w tym przede wszystkim Nagrody im. Ireny Sendlerowej „Za naprawianie świata”, a zasiadający obecnie w Międzynarodowej Kapitułe Orderu Uśmiechu, w roku 1975 w Poznaniu powołał do życia „Łejery” – dziecięcy teatr gromadny wywodzący się z tradycji specjalnościowych (a w tym przypadku artystycznych) drużyn harcerskich. W 1990 roku wraz z pedagogką – Elżbietą Drygas stworzył

pierwszą w kraju teatralną zerówkę, mieszczącą się wówczas w Młodzieżowym Domu Kultury nr 2 na Cytadeli. Od tego czasu „Łejery” kształcą z powodzeniem dzieci i młodzież na bazie edukacji przez teatr, w której ten postrzegany jest jako środek do wszechstronnego rozwoju uczniów, a także opiera się na zasadach demokratycznego życia w gromadzie. Wśród wartości promowanych przez „Łejery” są ponadto takie, jak między innymi: rodzinność, prawa dziecka, patriotyzm, pielęgnowanie odpowiedzialnej indywidualności, tolerancja różnorodnie postrzeganej odmienności, szacunek wobec drugiego człowieka, współdziałanie, wolontariat (Hamerski, Drygas, 2024, ss. 22-23). Szkoła funkcjonuje obecnie na podstawie eksperymentu pedagogicznego: „Teatr jako środek wszechstronnego rozwoju uczniów – nauka przedsiębiorczości”, który stanowi naturalną kontynuację koncepcji Jerzego Hamerskiego i Elżbiety Drygas, a stworzony został przez wybitną pedagogożkę Annę Zawadzka – nauczycielkę zajęć teatralnych SP nr 83 oraz charyzmatycznego dyrektora placówki – Karola Sarne, związanego z placówką od 2009 roku (Jarmuż, 2016).

„Łejerska” koncepcja edukacyjna i „łejerska” Szkoła są „inne niż wszystkie” (Zwiernik, 2025). Jak o swojej historii wstąpienia w szeregi społeczności Jerzego Hamerskiego mówi Karol Sarna:

Znalazłem się tam przez przypadek. Dopiero później – podczas pierwszego „nocowania” – przekonałem się, że to właśnie to. Zżyłem się z tą szkołą, udało mi się poznać ją od środka. Noce filmowe, koncerty i akcje charytatywne, przedstawienia, którymi wszyscy żyją... Tego się nie da opowiedzieć. To trzeba poczuć na własnej skórze (Jarmuż, 2016).

Dorobek artystyczny „Łejerów” konsekwentnie tworzony przez Jerzego Hamerskiego od początku powstania zespołu, a także współtworzony przez Elżbietę Drygas od lat 80. i 90. XX wieku obejmuje szereg realizacji telewizyjnych o charakterze artystyczno-edukacyjnym, wiele nagrań fonograficznych, w tym także rekomendowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji „Lekcje z piosenkami” dla klas 1 - 3 szkoły podstawowej. „Łejery” niemalże każdego roku występują na deskach zarówno polskich, jak i zagranicznych teatrów oraz sal widowiskowych, reagując na dokonujące się w kraju i na świecie przemiany społeczne oraz dostosowując repertuar artystyczny do najważniejszych problemów nurtujących dzieci. Teksty piosenek zawsze są starannie przemyślane i tworzone na prośbę Jerzego Hamerskiego i Elżbiety Drygas przez wybitnych literatów, w tym między innymi Wandę Chotomską, Joannę Kulmową, Emilię Waśniowską, Grzegorza Tomczaka i innych. Dorobek „Łejerów” obfituje także w utwory i spektakle upominające się o prawa dziecka, a nagrany w 1995 roku teledysk „Jak to jest”, pochodzący z widowiska „Dzieci też mają głos”, nominowany został do nagrody Emmy. Na kanwie tego przedsięwzięcia:

W Roku Korczakowskim 2012 Łejery wielokrotnie, jako gość specjalny, prezentowały swoje przedstawienie „Masz prawo do swych praw”, w tym m.in. na Festiwalu Korczakowskim, dla Parlamentu RP, w Pałacu Prezydenckim RP dla ambasadorów, na uroczystości odznaczenia Królowej Kataru Orderem Uśmiechu (<https://lejery.love/masz-prawo-do-swych-praw-obejrzyj-kultowe-przedstawienie-lejerow/>).

W koncercie udział wzięli absolwenci Szkoły oraz pierwsi wychowankowie Jerzego Hamerskiego, na scenie przemawiali znaczący przedstawiciele władz miasta, w tym przede wszystkim Przewodniczący Rady Miasta, Grzegorz Ganowicz. Gościem honorowym wydarzenia był prof. dr hab. Heliodor Muszyński – mistrz Jerzego Hamerskiego i jego wieloletni opiekun merytoryczny, który znany jest w społeczności SP nr 83 w Poznaniu jako „ojciec chrzestny” „Łejerów”. Na sali zasiadała ponadto Ewa Chotomska – córka Wandy Chotomskiej – która od lat wspiera działania podejmowane przez społeczność opisywanej gromady. Na widowni obecna była także rodzina zmarłej przed dwudziestoma laty poetki, patronki Szkoły – Emilii Waśniowskiej, która przez szereg lat wspierała „łejerskie” inicjatywy i ściśle współpracowała ze Szkołą. Wśród zaproszonych na uroczystość gości wyszczególnić należy także Marcina Przewoźniaka – autora powieści, zatytułowanej *Trzy przystanki do teatru*, przedstawiającej początki poznańskiej działalności Jerzego Hamerskiego oraz powstanie teatralnej zerówki „U Łejerów”.

Koncert rozpoczął się o godzinie 17.00 na Scenie Wspólnej. Nad przebiegiem uroczystości, zarówno na scenie, jak i w kulisach, czuwał Jerzy Moszkowicz, który jako pierwszy przemówił do zgromadzonych gości. Oprawę muzyczną wydarzenia zapewnili Wojciech Winiarski, Stanisław Pawlak wraz z pozostałymi członkami zespołu muzycznego „Good Staff” oraz Teatrzykiem Piosennym „Łejery” – uczniami i uczennicami klas 3 - 7 SP nr 83, przygotowanymi wokalnie przez prof. dr hab. Katarzynę Sadowską. Wszystkie utwory „łejerskie” prezentowane tego wieczoru zyskały nowe aranżacje, które z okazji jubileuszu przygotowali: Stanisław Pawlak oraz Wojciech Winiarski.

Publiczność miała możliwość zapoznania się z najbardziej charakterystycznymi piosenkami pochodzącymi z dorobku „Łejerów” i anegdotami przedstawianymi przez dorosłych wychowanków Jerzego. Na scenie o swoich doświadczeniach i przygodach „łejerskich” opowiadali między innymi: Julia Szamałek, Karolina Piwosz, Miron Jagniewski, Magdalena Myszkiewicz, Anna Andrzejewska i Piotr Gąsowski. Na deskach teatru pojawili się nadto zaprzyjaźnieni z gromadą artyści – aktorzy, kompozytorzy i wokaliści – w tym Radosław Elis, Tadeusz Falana, Grzegorz Tomczak, Agnieszka Różańska, Marcin Ryl-Krystianowski, Oksana Hamerska, Mariusz Matuszewski, Marcin Matuszewski i inni. Swoją obecnością wydarzenie uświetnił także Andrzej Hamerski – zastępca dyrektora Teatru Muzycznego w Poznaniu, a prywatnie – syn Jerzego Hamerskiego. Piosenki przeplatane były teledyskami i fragmentami nagrań telewizyjnych oraz nagrań pochodzących z „łejerskiego” archiwum. Na prezentowanych filmach można było dostrzec dawne wykonania utworów ukazanych podczas koncertu, co umożliwiało publiczności sięgnięcie do korzeni „łejerskiej” tradycji i swoistą „podróż w czasie”.

Po powitaniach, oficjalnych przemówieniach na scenie pojawili się niezwykle wzruszeni: Jerzy Hamerski i Elżbieta Drygas. Jerzy Hamerski rozpoczął od gawędy opisującej początki jego koncepcji:

Dawno, dawno temu między brzydkimi blokami poznańskiego osiedla Grunwald, między ulicami Świt, Brzask i Sierakowską, była ogromna zaniedbana łąka porośnięta chwastami. W jej narożnikach mieściły się dwie typowe szkoły «osiedłówki». We wrze-

śniowy, słoneczny poranek 1975 roku na placu pojawiły się dwie osoby: ona: 26-letnia pani mgr socjologii niosła plecak z książkami, on: 31-letni mgr pedagogiki targał makuśnyński bęben i gitarę. Oprócz tego nieśli z sobą radość, entuzjazm i wielką chęć zmienienia świata na lepszy. Mieli za sobą bardzo trudny rok «walki z wiatrakami» w jednej ze wspomnianych szkół, która z polecenia profesora – eksperymentatora miała być nowoczesną szkołą – laboratorium. Okazało się, że została zbudowana z tak twardego «betonu», że «Donkiszoci» musieli przegrać.

Szli więc na przelaj, na szagę do drugiego narożnika, gdzie mieściła się Szkoła Podstawowa nr 76. Szli z nadzieją, że tam zostaną przyjęci życzliwie, że będą mogli organizować dzieciaki do wielkiej przegrody...

Po wystąpieniu Elżbiety i Jerzego rozpoczęła się część artystyczna wydarzenia.

Jako pierwszą zaprezentowano piosenkę „Nasze klucze”, której treść nawiązuje do idei przyświecającej Jerzemu Hamerskiemu jeszcze w latach 70., kiedy powołał (wraz z Barbarą Śreniowską) do życia szczep „Otwartych” we wspomnianej przez niego w przemówieniu szkoły, która wówczas była jedną z eksperymentalnych szkół Heliodora Muszyńskiego. Szczep harcerski „Otwarci” charakteryzował się czterema kierunkami pracy wychowawczej, które założyciele nazwali „kluczami do człowieka” (Hamerski, brak daty, s. 9).

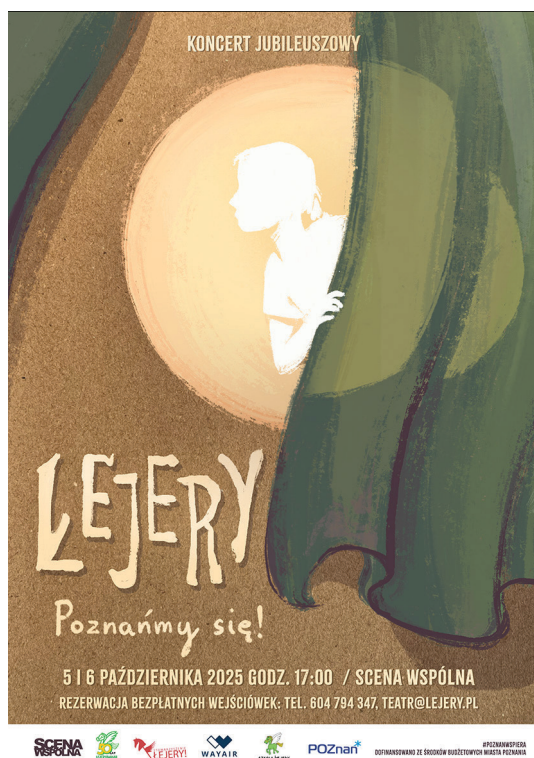
Kolejnym zaprezentowanym na jubileuszu utworem był „Nasz konik”, napisany przez Wandę Chotomską w okresie stanu wojennego w Polsce (Hamerski, 2011, s. 13), który pierwszy raz ukazał się szerszej publiczności w programie „Harcerski Krąg”, realizowanym dla TVP, a zawierający szereg wolnościowych metafor. Utwór zaśpiewały najmłodsze dzieci z Teatrzyku Piosennego Łejery wraz z charyzmatycznym Radosławem Elisem.

Trzecią piosenką tego wieczoru był utwór do tekstu Joanny Kulmowej, zatytułowany „To jest teatr”, który pojawił się w 1988 roku w „łejerskim” programie telewizyjnym emitowanym pod nazwą „Czym skorupka za młodu”. Uczniom i uczennicom z Teatrzyku Piosennego towarzyszyła na scenie Katarzyna Sadowska.

Aby podkreślić wartość dzieciństwa, zaprezentowano następnie piosenkę „Czym skorupka za młodu nasiąknie”, do tekstu patronki Szkoły i muzyki Mariusza Matuszewskiego. Utwór zaśpiewała Anna Winiarska – wokalistka zespołu Good Staff wraz z córką Weroniką Winiarską – absolwentką Szkoły „Łejery” przy towarzyszeniu młodszych uczniów Teatrzyku Piosennego.

Utwór „Dziećmi jesteśmy tylko raz” zaśpiewał wraz z dziećmi z klas trzecich oraz czwartych autor tekstu i wieloletni „łejerski” przyjaciel – Grzegorz Tomczak, a następnie wystąpił Tadeusz Falana, który ponownie – wraz z dziećmi – zaprezentował piosenkę do słów Wandy Chotomskiej i muzyki Mariusza Matuszewskiego pt. „Łejery”, w refrenie której rozbrzmiewa radosne: „Łejery, Łejery, przeskoczą przez wszystkie bariery!” (Hamerski, 2011, s. 17).

Aby ukazać „Łejery” jako „czcicieli pogodnego oblicza” (Hamerski, Drygas, 2024, s. 23), na scenie zaprezentowano także utwór: „Rozwesołek z Rozwesołkiem”, do słów Joanny Papużyńskiej. Utwór wykonały dzieci z Teatrzyku Piosennego, Marcin Ryl-Krystianowski i Piotr Hamerski – uczeń klasy szóstej.

Ponieważ jednym z postulatów „pedagogiki łejerskiej” jest także „poznać-skość”, postrzegana jako „kształtowanie postaw patriotyzmu lokalnego poprzez poznawanie historii, kultury, tradycji i współczesności Poznania i Wielkopolski (Małej Ojczyzny)” (Hamerski Drygas, 2024, s. 22), kolejnym utworem opisywanego wieczoru była piosenka pt. „Bimba jedzie”, podczas wykonania której uczniom towarzyszyli Mariusz i Marcin Matuszewscy – artyści od lat 90. ściśle współpracujący z „Łejerami”.

Zmianę nastroju z radosnego na nostalgiczny uzyskano poprzez prezentację „Kołysanki” do tekstu i muzyki Tadeusza Woźniaka, którą wykonała Magdalena Trzeciak – „łejerska” nauczycielka muzyki wraz z córką Martą („łejerską” absolwentką oraz „łejerską” mamą, która wielokrotnie uczestniczyła w realizacjach telewizyjnych, scenicznych oraz fonograficznych gromady Jerzego Hamerskiego) i wnuczką Lilą Jodko (utalentowaną uczennicą klasy czwartej SP nr 83).

W dalszej kolejności wystąpił Piotr Gąsowski w duecie z Magdaleną Myszkiewicz (wychowankowie Jerzego z lat 70.), którzy zagrali Romka i Julię w dialogu (scenie balkonowej) pochodzącym ze sztuki teatralnej pt. „Romeo i żulia – tragisatyra według Szekspira” Wandy Chotomskiej i Wojciecha Bisko. Sztuka ta uznawana jest za sztandardową w repertuarze Teatrzyku Piosennego „Łejery” i wystawiana była na wielu scenach w Polsce oraz za granicą od lat 70. do współczesności. Drugą z kolei scenę balkonową – uwspółcześnioną przez Marci-

na Przewoźniaka i ukazującą satyrycznie funkcjonowanie młodzieży w mediach społecznościowych – zagrał Piotr Hamerski oraz Julia Worobiej – uczniowie SP nr 83. W finale sceny w rolę „Szekspira” wcielili się odziani we własnoręcznie przygotowane z papieru kryzy uczęszczający do klasy szóstej i siódmej: Ryszard i Cezary Śmigielscy.

Kolejną zmianę nastroju z komicznego na bardziej refleksyjny zapewnił widzom duet dorosłych wykonawców – Andrzeja i Oksany Hamerskiej – którzy zaśpiewali „Czerwoną rutę” – tradycyjny, folklorystyczny utwór ukraiński. „Łejery” z pieśnią tą zapoznali się latem 1979 roku, podczas wędrowki w Bieszczadach (Hamerski, 2011, s. 73) i od tego czasu utwór towarzyszy im podczas wieczornic i „świecznisk” organizowanych przez „łejerską” społeczność.

Kolejną niespodzianką muzyczną wieczoru stał się utwór „Pan Mozart”, w którym artystka Teatru Muzycznego w Poznaniu Oksana Hamerska wraz z Heleną Czelustą, Urszulą Andrzejewską i Julią Worobiej (uczennicami klas wyższych SP nr 83) zaprezentowały tekst Wandy Chotomskiej do muzyki Teresy Niewiarowskiej „przenosząc” widownię w osiemnasty wiek.

Ciekawą propozycję stanowiła prezentacja utworu pochodzącego z repertuaru Wojciecha Młynarskiego, zatytułowana „Obiad rodzinny”, do której „Łejery” sięgnęły po raz pierwszy w latach 90., podczas realizacji tworzonych dla TVP. „Obiad rodzinny” odśpiewany został w przez Marcina Ryl-Krysianowskiego, Marcina Matuszewskiego, Alicję Suchanko, Agatę Igiel (w składzie, w którym nagrywany był niegdyś przez TVP).

Propozycją Agnieszki Różańskiej, zaśpiewaną wraz z jej synem Mariuszem Stachowiakiem, była „Wyliczanka” – piosenka napisana dla zespołu Jerzego Hamerskiego przez Wandę Chotomską i Mariusza Matuszewskiego. Jak pisał o utworze Jerzy Hamerski, była to: „...pierwsza piosenka podnosząca trudny problem damsko-męski, który wyłonił się już na początku istnienia szkoły” (Hamerski, brak daty, s. 77).

Szczególnym momentem okazała się prezentacja „łejerskiego” „protest – songu”: „Mam prawo do swych praw”, którego tekst wyszedł spod pióra Emilii Waśniowskiej, a do którego muzykę skomponował Mariusz Matuszewski (Drygas, Hamerski, 2024, ss. 40-42). Piosenka stanowi głos dzieci w ich sprawie i w sposób stosunkowo bezpośredni opisuje dziecięce odczucia związane z łamaniem praw najmłodszych (por. Roik, 2011). Tekst utworu, znakomicie wyrażony przez młodych artystów na scenie, zaznaczył jednocześnie ich sprzeciw wobec wszelkich nadużyć, z którymi borykać mogą się dzieci.

Jak pisał o utworze Jerzy Hamerski:

W pewnym momencie w repertuarze „Łejerów” pojawiły się piosenki poważne, a nawet smutne. Przez kilka lat każdej jesieni powstawały teksty i teledyski związane z prawami dziecka. Złożyły się na zbiór siedmiu utworów nazwany przez Emilię Waśniowską „Siedem Marzeń Głównych” opublikowany pod patronatem Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu (Hamerski, 2011, ss. 38-39).

Na scenie w utworze wystąpili uczniowie SP nr 83 w składzie: Stanisław Gliszczyński, Cezary Śmigielski, Ryszard Śmigielski, Piotr Hamerski, Urszula

Andrzejewska, Julia Worobiej, Janina Zaleska, Helena Czelusta, Bogumiła Śmięgielska, Urszula Borowczyk, Michalina Laskowska, Ida Oleksiuk, Lila Jodko.

W finale wydarzenia pojawiły się dwa utwory. Pierwszym była piosenka „Teatr musi grać” do słów Wojciecha Młynarskiego i muzyki Jerzego Dyrfla, którą wykonał Radosław Elis wraz z uczennicami i uczniami „Teatryku Piosennego Łejery”. Na deskach pojawili się następnie wszyscy wykonawcy, by pożegnać publiczność utworem „Otwierajmy się na siebie” do słów Grzegorza Tomczaka i muzyki Mariusza Matuszewskiego. Utwór stworzony został przez artystów z okazji jubileuszu 50-lecia „Łejerów”. Piosenka ta, mająca tego wieczoru prapremierę, a nawiązująca do koncepcji „Otwartych” oraz „Łejerskich” wartości propagowanych przez 50 lat funkcjonowania zespołu i 35 lat istnienia Szkoły, spotkała się z ogromnym entuzjazmem ze strony widzów.

Po koncercie w foyer „Sceny Wspólnej” Jerzy Moszkowicz zwrócił się z prośbą do Profesora Heliodora Muszyńskiego oraz Ewy Chotomskiej o wygłoszenie przemówień okolicznościowych, a następnie wręczył obu gościom Nagrodę Konika Łejerskiego według projektu Igora Morskiego „Za całokształt wspierania Łejerów”.

W Teatryku Piosennym „Łejery” poza wymienionymi już wcześniej uczniami i uczennicami zaśpiewali ponadto: Hanna Adamczyk, Marta Borkowska, Maria Kraszewska, Łucja Łyszczak, Urszula Markiewicz, Jozsko Piechocki, Antonina Sadowska, Lukrecja Świtalska, Zuzanna Wojciechowska, Bianka Borkowska-Fennillet, Ava Dixon, Liliana Filipowska, Helena Kosztowny, Helena Krupa, Milada Liubochka i Olga Matuszak.

Wydarzeniu towarzyszyła wystawa artefaktów „łejerskich”, którą w foyer teatru przygotowały: prezeska Stowarzyszenia Łejery – Bogusława Moszkowicz (wspólnie wybierająca z Jerzym Hamerskim najważniejsze rekwizyty), Katarzyna Szwarc – koordynatorka Sceny Wspólnej oraz Grażyna Daniel – nauczycielka i wieloletnia dyrektorka SP nr 83. Wśród prezentowanych pamiątek znalazły się między innymi pierwszy zielony, uskrzydłony konik na długim kijku, kwoka – pierwsza profesjonalna lalka teatralna Łejerów, którą na tak zwaną „dobrą wróżbę” Jerzy Hamerski i Elżbieta Drygas otrzymali w darze z Teatru Animacji w chwili inauguracji teatralnej zerówki, łejerska szafa, która w zależności od potrzeb scenicznych przedstawia na przykład stajenkę betlejemską, stara drewniana ławka szkolna, o której Jerzy Hamerski pisze:

W dużej Łejerni stoi dziwna drewniana, dwuosobowa, szkolna ławka. W takiej historycznej ławce, z dziurką na kałamarz z atramentem i dwoma rowkami na obsadki z piórami, siedziałem w latach pięćdziesiątych XX wieku. Byłem uczniem szkoły podstawowej w Nowej Soli (<https://lejery.love/temat/lalfabet/>).

Na wystawie obejrzyć można było także niebieski bęben, który stał się inspiracją „Trzech przystanków do teatru” Marcina Przewoźniaka, a który Jerzy Hamerski otrzymał w dawnych czasach od przyjaciół z Jugosławii, tron, na którym zasiadają „łejerscy” jubileuszyści w dniu urodzin, o którym założyciel Szkoły opowiada:

Dwa lata przed założeniem Teatralnej Zerówki Łejerów (1988) w Łejerni w MDK nr 2 pojawił się tron dla „Króla malowanego”, spektaklu granego przez „Stare Łejery”.

Przedtem był elementem scenograficznym spektaklu „Judas z Kariothu” z tytułową rolą Janusza Michałowskiego w reżyserii Izabelli Cywińskiej. Łejery były wtedy z Teatrem Nowym za pan brat. Wiele premier w teatrze odbywało się z udziałem Łejerów, pointujących zabawnymi etiudkami treści spektaklu. Teatr Nowy, jego rekwizytornie, kostiumy, elementy scenograficzne stały przed nami otworem. Tak więc w uznaniu zasług Izabella Cywińska podarowała nam słynny tron, który w łeberskiej szkole jest najważniejszym meblem. Zasiadać na nim mogą jubilaci, solenizanci i ważne osobistości goszczące w Łejerach (<https://lejery.love/lalfabet/tron/>).

Na wystawie można było także obejrzeć charakterystyczną dla teatru „łeberskiego” drewnianą drabinę, szczudła, czy skrzynię, którą Jerzy Hamerski znalazł na przełomie lat 70. i 80. u zbiegu ulic Roosevelta i Krasińskiego w Poznaniu (<https://lejery.love/lalfabet/skrzynia/>), a która od lat towarzyszy „łeberskim” wydarzeniom scenicznym, a na co dzień mieści w sobie rekwizyty i kostiumy dziecięce do „Romea i żuli”.

Koncert jubileuszowy z okazji 50-lecia „Łejerów” i 35-lecia Szkoły Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu należy odnotować jako szczególnie istotne wydarzenie w życiu kulturalnym i naukowym Poznania, bowiem „Łejery” stanowią unikatową w skali Polski markę edukacyjną, a ponadto rozpoznawalne są nie tylko w całym kraju, ale także za granicą.

Katarzyna Sadowska

ORCID 0000-0002-3150-8304

REFERENCES

- Drygas, E., Hamerski, J. (2005). *Emilkowy Piosennik*. Poznań: Miła
- Hamerski, J., Drygas, E. (2024). *50 lat łebersowania. Wywiad rzeka*. Poznań: Stowarzyszenie Łejery
- Hamerski, J. (brak daty). *Historia Łejerów do śpiewania*. Nadzwyczajny Rocznik Jubileuszowy. Poznań: Łejery
- Hamerski, J. (2011). *Historia Łejerów do śpiewania*. Poznań: Łejery
- <https://lejery.love/temat/lalfabet/> [dostęp: 08.10.2025]
- <https://lejery.love/masz-prawo-do-swych-praw-obejrzij-kultowe-przedstawienie-lejery/> [dostęp: 10.10.2025]
- <https://lejery.love/lalfabet/skrzynia/> [dostęp: 10.10.2025]
- <https://lejery.love/lalfabet/tron/> [dostęp: 10.10.2025]
- Jarmuż, A. (2016). *Prezydent Republiki Łeberskiej przywraca w szkole spokój*, <https://gloswielkopolski.pl/prezydent-republiki-lejerskiej-przywraca-w-szkole-spokoj/ar/9780289> [dostęp: 10.10.2025]
- Roik, M. (2011). *Poznań: Spektakl teatru Łejery o prawach dziecka*, <https://gloswielkopolski.pl/poznan-spektakl-teatru-lejery-o-prawach-dziecka/ar/449212> [dostęp: 09.10.2025]
- Zwiernik, J. (2025). *Szkola inna niż wszystkie. 50 lat „Łejerów” w Poznaniu*, <https://www.poznanskieklimaty.pl/szkola-inna-niz-wszystkie-50-lat-lejery-w-poznaniu/> [dostęp: 11.10.2025]